

ISSN 2413-6433

Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України

Інститут законодавчих передбачень і правової експертизи

СОЦІОЛОГІЯ ПРАВА

науково-практичний журнал

Випуск 2 (51)

Видавничий дім
«Гельветика»
2025

РЕДАКЦІЙНА РАДА:

Гетьман А.П., доктор юридичних наук, професор, лауреат Державної премії, заслужений діяч науки та техніки України, ректор Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, академік Національної академії правових наук України (заступник Голови Редакційної ради);

Карольчак Казимир, доктор історичних наук, професор, Голова Наглядової Ради Поморської Академії в Слупську (Республіка Польща);

Костицький В.В., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри теорії права і держави Київського національного університету імені Тараса Шевченка, заслужений юрист України, академік Національної академії правових наук України, президент Асоціації українських правників;

Скрипнюк О.В., доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України, директор Інституту держави і права НАН України (Голова Редакційної ради);

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Костицький В.В., доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України, (головний редактор);

Наливайко Л.Р., доктор юридичних наук, професор, проректор Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, віце-президент Асоціації українських правників (відповідальний редактор);

Новицька Н.Б., доктор юридичних наук, старший науковий співробітник (заступник головного редактора).

ЧЛЕНИ РЕДКОЛЕГІЇ:

Бернгард Шлоер, доктор юридичних наук (ФРН-Україна); **Бєлов Д.М.**, доктор юридичних наук, професор; **Бобровник С.В.**, доктор юридичних наук, професор; **Бондар О.Г.**, доктор юридичних наук, доцент; **Вереша Р.В.**, доктор юридичних наук, професор; **Волошин Ю.О.**, доктор юридичних наук, професор; **Дідич Т.О.**, доктор юридичних наук, доцент; **Зайчук О.В.**, доктор юридичних наук, професор; **Єрмоленко В.М.**, доктор юридичних наук, професор; **Корнієнко М.В.**, доктор юридичних наук, професор; **Костицька І.О.**, доктор юридичних наук, старший науковий співробітник; **Кушнір С.М.**, доктор юридичних наук, доцент; **Піскорський Юстин**, доктор юридичних наук, професор (Республіка Польща); **Онїщенко Н.М.**, доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України; **Піхляк Мацей**, доктор юридичних наук (Республіка Польща); **Сидор В.Д.**, доктор юридичних наук, професор; **Чубік Павло**, доктор юридичних наук, професор (Республіка Польща); **Захарченко П.П.**, доктор юридичних наук, професор; **Мірошниченко М.І.**, доктор юридичних наук, професор; **Балацька О.Р.**, кандидат юридичних наук, суддя; **Прахоменко Н.М.**, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії наук України; **Марцеляк О.В.**, доктор юридичних наук, професор; **Цветкова Ю.В.**, доктор юридичних наук, доцент.

Редакція англomовних текстів – С. Костицька

Редакція журналу не завжди поділяє позиції авторів з приводу висловлюваних проблем і не несе відповідальності за зміст авторських публікацій.
Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

Журнал рекомендовано до друку Рішенням Вченої ради Інституту законодавчих передбачень і правової експертизи (протокол № 5 від 18 грудня 2025 р.).

На підставі Наказу Міністерства освіти і науки України № 886 від 02.07.2020 р. (додаток 4) журнал включено до Переліку наукових фахових видань України категорії «Б» у галузі юридичних наук (D8 «Право»).

Реєстрація суб'єкта у сфері друкованих медіа:

Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення № 221 від 23.01.2025 року.

Суб'єкт у сфері друкованих медіа – Інститут держави і права імені В. М. Корецького Національної академії наук України (вул. Трьохсвятительська, буд. 4, м. Київ, 01001, idrpau@gmail.com, тел. +38 (044) 278 51 55).

Інститут законодавчих передбачень і правової експертизи
01034, м. Київ, вул. Паторжинського, 4, оф. 8, тел./факс 278-50-12

ISSN 2413-6433

V.M. KORETSKY INSTITUTE OF STATE AND LAW OF THE NAS OF UKRAINE
INSTITUTE OF LEGISLATIVE PREDICTIONS AND LEGAL EXPERTISE

SOCIOLOGY OF LAW

scientific and practical journal

Issue 2 (51)

Publishing House
"Helvetica"
2025

EDITORIAL COUNCIL:

Hetman Anatolii, Doctor of Legal Sciences, Professor, Laureate of the State Prize, Honored Figure of Science and Technology of Ukraine, Rector of Yaroslav Mudryi National Law University, Academician of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine (Deputy Head of the Editorial Council);

Karolchak Kazymyr, Dr. habil., Professor, Chairman of the Supervisory Board of the Pomeranian University in Słupsk (Poland);

Kostytskyi Vasyl, Doctor of Legal Sciences, Professor, Professor at the Department of Theory and History of Law and State of Taras Shevchenko National University of Kyiv, Honored Lawyer of Ukraine, Academician of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, President of the Association of Ukrainian Lawyers;

Skrypniuk Oleksandr, Doctor of Legal Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Director of the Institute of State and Law of the National Academy of Sciences of Ukraine (Head of the Editorial Council);

EDITORIAL BOARD:

Kostytskyi Vasyl, Doctor of Legal Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine (Editor-in-Chief);

Nalyvaiko Larysa, Doctor of Legal Sciences, Professor, Vice Rector of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs, Vice President of Ukrainian Bar Association (Executive Editor);

Novytska Nataliia, Doctor of Legal Sciences, Senior Scientific Associate (Deputy Editor-in-Chief);

Onishchenko Nataliia, Doctor of Legal Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, I Vice President of Ukrainian Bar Association (Deputy Editor-in-Chief).

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Bernhard Schloer, Doctor of Legal Sciences (FRG-Ukraine); **Bielov Dmytro**, Doctor of Legal Sciences, Professor; **Bobrovnyk Svitlana**, Doctor of Legal Sciences, Professor; **Bondar Oleksandr**, Doctor of Legal Sciences, Associate Professor; **Veresha Roman**, Doctor of Legal Sciences, Professor; **Voloshyn Yurii**, Doctor of Legal Sciences, Professor; **Didych Taras**, Doctor of Legal Sciences, Associate Professor; **Zaichuk Oleh**, Doctor of Legal Sciences, Professor; **Yermolenko Volodymyr**, Doctor of Legal Sciences, Professor; **Korniienko Maksym**, Doctor of Legal Sciences, Professor; **Kostytska Iryna**, Doctor of Legal Sciences, Senior Research Fellow; **Kushnir Serhii**, Doctor of Legal Sciences, Associate Professor; **Justyn Piskorski**, Doctor of Legal Sciences, Professor (Poland); **Pihlyak Maciej**, Doctor of Legal Sciences (Poland); **Sydor Viktoriia**, Doctor of Legal Sciences, Professor; **Chubik Pavlo**, Doctor of Legal Sciences, Professor (Poland); **Zakharchenko P.P.**, Doctor of Legal Sciences, Professor; **Miroshnychenko M.I.**, Doctor of Legal Sciences, Professor; **Balatska O.R.**, Candidate of Law, Judge; **Prakhomenko N.M.**, Doctor of Legal Sciences, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of Ukraine; **Martseliak O.V.**, Doctor of Legal Sciences, Professor; **Tsvetkova Y.V.**, Doctor of Legal Sciences, Associate Professor.

Proofreading of English manuscripts – Sofia Kostytska

The Editorial Board may not share the authors' opinion and assumes no responsibility for the content of manuscripts.

The articles were checked for plagiarism using the software StrikePlagiarism.com developed by the Polish company Plagiat.pl.

The journal is recommended for printing by the Academic Council of the Institute of Legislative Predictions and Legal Expertise (Minutes № 5 dated December 18, 2025).

Based on the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 886 of 02.07.2020 (Annex 4) the journal is included in the List of scientific professional publications of Ukraine of category "B" in the field of legal sciences (D8 "Law").

Registration of Print media entity: Decision of the National Council of Television and Radio Broadcasting of Ukraine: Decision No. 221 as of 23.01.2025.

Media entity – V. M. Koretsky Institute of State and Law of National Academy of Sciences of Ukraine (Triokhsviatytska str., 4, Kyiv, Ukraine, 01001, idpnanu@gmail.com, tel. +38 (044) 278 51 55).

**Institute of Legislative Predictions and Legal Expertise
01034, Kyiv, 4, Patorzhynskoho St., office 8, phone/fax 278-50-12**

ЗМІСТ

Бедрій М. М. DESUETUDO ЯК ПРОТИЛЕЖНІСТЬ ПРАВОВОГО ЗВИЧАЮ І «АНТИМАТЕРІЯ» ЗВИЧАЄВОГО ПРАВА.....	11
Божко В. М., Кисіленко А. С. ОСОБЛИВОСТІ ЕВОЛЮЦІЇ ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ПЕНСІЮ ПО ІНВАЛІДНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.....	19
Бойко І. Й., Ковальчук І. В. РОЗВИТОК ПРАВОВИХ ІДЕЙ ЩОДО ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ ТА ЇХ РЕАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНСЬКІЙ НАРОДНІЙ РЕСПУБЛІЦІ ЗА ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ.....	27
Єфанова Є. В. ТЕОРЕТИЧНІ І ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ МОРАЛІ НА ПРАВОВУ ПОВЕДІНКУ ІНДИВІДА ПРИ ВИКОРИСТАННІ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ: ПЕРСПЕКТИВИ І ПРОБЛЕМАТИКА.....	32
Захарченко П. П., Мірошниченко М. І. ДО ПРОБЛЕМИ ВИНИКНЕННЯ РУСЬКОЇ ДЕРЖАВИ (УКРАЇНИ-РУСИ) : ВЕРСІЯ ІСТОРИКІВ ПРАВА.....	39
Керноз Н. Є., Лугина Є. Ю. СУДОВИЙ ЗБІР: КОЛІЗИЙНІСТЬ ЗАКОНОДАВЧОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ ЯК ПЕРЕШКОДА ДОСТУПУ ДО ПРАВОСУДДЯ.....	48
Клещенко Н. О. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ПРАВА ЛЮДИНИ НА МИР.....	55
Козакевич О. М. ЗАХИСТ ПРАВ І СВОБОД УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ КРІЗЬ ПРИЗМУ ТРАНЗИТИВНОГО ПРАВОСУДДЯ.....	62
Колб О. Г. ПРО ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ НА ПРАКТИЦІ СТАТТІ 436 ² КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ.....	66
Колб О. Г., Павлюх О. А. ПРО ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ, ЩО ВИНИКАЮТЬ НА ПРАКТИЦІ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ЗВОРотною ДІЄЮ ЗАКОНУ УКРАЇНИ ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ЧАСІ.....	71
Костицький В. В., Богун В. П. КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ТА ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНІ МОДЕЛІ ЯК МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЮРИСТІВ.....	75
Кунтій А. І. ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ЩОДО НЕПОКОРИ ТА НЕВИКОНАННЯ НАКАЗУ.....	80
Лаврін О. В. МЕДІАЦІЯ ЯК ПОЗАСУДОВА ПРОЦЕДУРА ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТУ (СПОРУ) СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	85
Марцеляк О. В. КОНСТИТУЦІЙНИЙ ПАТРІОТИЗМ ЯК ПРІОРИТЕТНА СКЛАДОВА КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ І КОНСТИТУЦІЙНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ.....	95
Марчук М. В. РІЗНОВИДИ ОХОРОННИХ ЦЕНЗІВ У КОНСТИТУЦІЙНОМУ ПРАВІ.....	103
Мельник О. П., Кримчанін Б. А., Вербіцький А. С. РОЗМЕЖУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ПРОЦЕДУРИ ТА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ.....	110
Менів Л. Д., Король К. І. ПРАВО НА ПРАЦЮ В СИСТЕМІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ І ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ.....	115

Мостепанюк Л. О. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ВИДИ.....	121
Музичук К. С., Крикунов О. В. КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ СУДОЧИНСТВА У СВІТЛІ ПРАКТИКИ ЄСПЛ.....	128
Нашинець-Наумова А. Ю. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	136
Олійник Ю. В. ІДЕЇ ЖАНА-ЖАКА РУССО ПРО ІНДИВІДУАЛЬНУ СВОБОДУ ДІТЕЙ: СОЦІОЛОГІЧНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	143
Падалка В. О., Іваньков І. В., Іваньков О. І. ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ СТАНДАРТІВ У ЗАСТОСУВАННІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРИМУШУВАННЯ ДО ВСТУПУ В СТАТЕВИЙ ЗВ'ЯЗОК: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	150
Паламарчук Г. В., Котенко А. Д. ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ КОЛАБОРАЦІЙОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ	155
Пархоменко Н. М. ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА – ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЖЕРЕЛ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРАВА.....	161
Попадинець Г. О. ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ПРАВОВОГО НІГІЛІЗМУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ.....	167
Пригуза П. Д. ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ НА ПРАВО НЕПЛАТСОПРОМОЖНОСТІ ТА СПАДКОВЕ ПРАВО.....	172
Пузирна Н. С., Лиса А. О. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МОБІЛІЗАЦІЇ ТА ВІЙСЬКОВОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ УКРАЇНИ.....	179
Сапрун О. В. НОВИЙ ПОГЛЯД НА ПОНЯТТЯ ДИСЦИПЛІНИ ПІД ЧАС ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ.....	184
Сенченко Н. М., Лиса А. О. ЗБИРАННЯ, ОЦІНКА ТА ДОПУСТИМІСТЬ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ.....	190
Сень І. З. УМОВИ ПРАВОМІРНОСТІ НЕОБХІДНОЇ ОБОРОНИ: АНАЛІЗ ПРАВОВИХ ПОЗИЦІЙ ВЕРХОВНОГО СУДУ.....	197
Сунегін С. О. ПРИНЦИПИ ПРАВОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПЕРСПЕКТИВИ ТРАНСФОРМАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ.....	204
Телефанко Б. М. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ.....	213
Терела Г. В. ІСТОРИКО-ПРАВОВЕ ЗНАЧЕННЯ «МЕМОРАНДУМУ ПРО НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ, ПРЕДСТАВЛЕНОГО НА МИРНУ КОНФЕРЕНЦІЮ ДЕЛЕГАЦІЄЮ УКРАЇНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ».....	218
Теремцова Н. В. ВЗАЄМОДЕТЕРМІНАЦІЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	223

Ткаченко В. В., Хоменко І. А., Фоменко В. І. ВОРОЖА ІНФОРМАЦІЙНА АГРЕСІЯ ЯК ДЖЕРЕЛО ЗАГРОЗИ УКРАЇНСЬКІЙ ДЕМОКРАТИЧНІЙ ДЕРЖАВНОСТІ.....	229
Ткаченко І. М. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ОЗНАКИ ПОТЕРПІЛОЇ ОСОБИ: ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ.....	237
Ткачук Ю. О. ДО ПИТАННЯ ПРО ОПТИМІЗАЦІЮ ПРАКТИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ САНКЦІЙ.....	244
Топоркова М. М. ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ	251
Улиганець В. Є. ПРАВОВИЙ ПЛЮРАЛІЗМ В АНТРОПОЛОГІЇ ПРАВА: ДОСВІД ДЕРЖАВ АФРИКИ.....	256
Устїнова-Бойченко Г. М. КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА СТРАЙК ТА ЙОГО ЗАКОНОДАВЧЕ ОБМЕЖЕННЯ.....	264
Цюра В. В., Отрадна О. О., Рябоконь Є. О. МІСЦЕ ІНСТИТУТУ НАСЦИТУРУСА В СИСТЕМІ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ПОНЯТЬ: РИМСЬКА ДОКТРИНА І СУЧАСНІСТЬ	269
Черевко Н. О. ТРУДОВА МЕДІАЦІЯ ЯК АЛЬТЕРНАТИВА СУДОВОМУ РОЗГЛЯДУ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ.....	278
Ярошевська Т. В. ПРОБЛЕМИ ВИМУШЕНОЇ МІГРАЦІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ ЖІНОК У КРАЇНАХ ЄС В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ.....	283
Бойко І. Й. ПЕРШЕ ГРУНТОВНЕ АКАДЕМІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ ПРАВА.....	289

CONTENTS

Bedrii M. M. DESUETUDO AS THE OPPOSITE OF LEGAL CUSTOM AND THE “ANTIMATTER” OF CUSTOMARY LAW.....	11
Bozhko V. M., Kysilenko A. S. THE EVOLUTION OF THE LEGAL MECHANISM FOR THE EXERCISE OF THE RIGHT TO DISABILITY PENSION UNDER MARTIAL LAW IN UKRAINE.....	19
Boiko I. Y., Kovalchuk I. V. DEVELOPMENT OF LEGAL IDEAS REGARDING GENDER EQUALITY AND THEIR IMPLEMENTATION IN THE UKRAINIAN PEOPLE’S REPUBLIC DURING THE PERIOD OF THE CENTRAL RADA.....	27
Yefanova Ye. V. THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS OF THE INFLUENCE OF MORALITY ON THE LEGAL BEHAVIOR OF INDIVIDUALS WHEN USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE TECHNOLOGIES: PROSPECTS AND ISSUES.....	32
Zakharchenko P. P., Miroshnychenko M. I. TO THE PROBLEM OF THE EMERGENCE OF THE RUSSIAN STATE (UKRAINE-RUSSIA): THE VERSION OF LEGAL HISTORIANS.....	39
Kernoz N. Ye., Luhyna Ye. Yu. COURT FEE: CONFLICT OF LEGISLATIVE REGULATION AS OBSTACLE OF ACCESS TO JUSTICE.....	48
Kleshchenko N. O. CONCEPTUAL APPROACHES TO DETERMINING THE CONTENT OF THE HUMAN RIGHT TO PEACE.....	55
Kozakevych O. M. PROTECTION OF THE RIGHTS AND FREEDOMS OF UKRAINIAN CHILDREN IN A STATE OF WAR THROUGH THE PRISM OF TRANSITIONAL JUSTICE.....	62
Kolb O. H. ON SOME PROBLEMIOUS ISSUES OF THE IMPLEMENTATION IN PRACTICE OF ARTICLE 436 ² OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE	66
Kolb O. H., Pavliukh O. A. ON SOME PROBLEMIOUS ISSUES ARISING IN PRACTICE IN CONNECTION WITH THE RETROACTIVE ACTION OF THE LAW OF UKRAINE ON CRIMINAL LIABILITY IN TIME.....	71
Kostytskyi V. V., Bohun V. P. COMPETENCY-BASED APPROACH AND PRACTICE-ORIENTED MODELS AS A METHODOLOGICAL BASIS FOR PROFESSIONAL LEGAL TRAINING.....	75
Kuntii A. I. ORGANIZATION OF PRE-TRIAL INVESTIGATION IN CRIMINAL PROCEEDINGS REGARDING DISOBEDIENCE OR FAILURE TO COMPLY WITH AN ORDER.....	80
Lavrin O. V. MEDIATION AS AN OUT-OF-COURT PROCEDURE FOR SETTLING CONFLICTS (DISPUTES) BETWEEN BUSINESS ENTITIES.....	85
Martseliak O. V. CONSTITUTIONAL PATRIOTISM AS A PRIORITY COMPONENT OF CONSTITUTIONALISM AND CONSTITUTIONAL REFORM IN UKRAINE.....	95
Marchuk M. V. TYPES OF PROTECTIVE CENSORS IN CONSTITUTIONAL LAW.....	103
Melnyk O. P., Krymchanin B. A., Verbitskyi A. S. DISTINCTION BETWEEN ADMINISTRATIVE PROCEDURE AND ADMINISTRATIVE PROCESS.....	110

Meniv L. D., Korol K. I. THE RIGHT TO WORK IN THE SYSTEM OF EUROPEAN STANDARDS: A COMPARATIVE LEGAL ANALYSIS AND PROSPECTS FOR UKRAINE.....	115
Mostepaniuk L. O. CRIMINAL OFFENSES AGAINST THE FOUNDATIONS OF NATIONAL SECURITY OF UKRAINE: CHARACTERISTICS AND TYPES.....	121
Muzychuk K. S., Krykunov O. V. CONSTITUTIONAL PRINCIPLES OF JUDICIAL PROCEDURE IN THE LIGHT OF THE PRACTICE OF THE ECHR.....	128
Nashynets-Naumova A. Yu. LEGAL ENSURANCE OF INFORMATION SECURITY IN THE CONDITIONS OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR.....	136
Oliinyk Yu. V. JEAN-JACQUES ROUSSEAU'S IDEAS ON THE INDIVIDUAL FREEDOM OF CHILDREN: SOCIOLOGICAL-LEGAL ASPECT.....	143
Padalka V. O., Ivankov I. V., Ivankov O. I. THE USE OF INTERNATIONAL LEGAL STANDARDS IN THE APPLICATION OF CRIMINAL LIABILITY FOR FORCED SEXUAL INTERCOURSE: NATIONAL AND INTERNATIONAL EXPERIENCE.....	150
Palamarchuk H. V., Kotenko A. D. FEATURES OF QUALIFICATION AND INVESTIGATION OF CRIMINAL OFFENCES RELATED TO COLLABORATIVE ACTIVITIES.....	155
Parkhomenko N. M. THE PRINCIPLE OF THE RULE OF LAW IS THE BASIS FOR THE FORMATION AND FUNCTIONING OF SOURCES OF NATIONAL LAW.....	161
Popadynets H. O. REASONS FOR THE EMERGENCE AND WAYS TO OVERCOME LEGAL NIHILISM IN MODERN UKRAINE.....	167
Pryhuza P. D. THE IMPACT OF UKRAINE'S EUROPEAN INTEGRATION ON INSOLVENCY AND INHERITANCE LAW.....	172
Puzyrna N. S., Lysa A. O. ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF MOBILIZATION AND MILITARY REGISTRATION IN THE CONDITIONS OF TODAY'S UKRAINE.....	179
Saprun O. V. A NEW LOOK AT THE CONCEPT OF DISCIPLINE DURING THE ARMED AGGRESSION OF THE RUSSIAN FEDERATION AGAINST UKRAINE.....	184
Senchenko N. M., Lysa A. O. COLLECTION, EVALUATION, AND ADMISSIBILITY OF EVIDENCE IN CRIMINAL PROCEEDINGS: CONTEMPORARY TRENDS OF JUDICIAL PRACTICE.....	190
Sen I. Z. CONDITIONS FOR THE LEGITIMACY OF NECESSARY DEFENCE: ANALYSIS OF LEGAL POSITIONS OF THE SUPREME COURT.....	197
Sunichin S. O. PRINCIPLES OF LAW-MAKING ACTIVITY: PROSPECTS OF TRANSFORMATION IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION PROCESSES.....	204
Telefanko B. M. CRIMINAL LIABILITY FOR COLLABORATIVE ACTIVITIES.....	213
Terela H. V. HISTORICAL AND LEGAL SIGNIFICANCE OF THE "MEMORANDUM ON THE INDEPENDENCE OF UKRAINE, SUBMITTED TO THE PEACE CONFERENCE BY THE DELEGATION OF THE UKRAINIAN REPUBLIC".....	218

Teremtsova N. V. THE CO-DETERMINATION OF THE RULE OF LAW AND LEGAL CULTURE: THEORETICAL AND LEGAL ANALYSIS.....	223
Tkachenko V. V., Khomenko I. A., Fomenko V. I. ENEMY INFORMATION AGGRESSION AS A SOURCE OF THREAT TO UKRAINIAN DEMOCRATIC STATEHOOD.....	229
Tkachenko I. M. THE CRIMINAL LAW CHARACTERISTICS OF THE VICTIM: CERTAIN ISSUES OF LAW ENFORCEMENT.....	237
Tkachuk Yu. O. ON THE QUESTION OF OPTIMIZING THE PRACTICE OF IMPLEMENTING CRIMINAL-LEGAL SANCTIONS.....	244
Toporkova M. M. PROBLEMS OF INTERNATIONAL LEGAL PROTECTION OF HUMAN RIGHTS IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION.....	251
Ulyhanets V. Ye. LEGAL PLURALISM IN ANTHROPOLOGY OF LAW: AFRICAN STATES' EXPERIENCE.....	256
Ustinova-Boichenko H. M. CONSTITUTIONAL PRINCIPLES OF PROTECTING THE RIGHT TO STRIKE AND ITS LEGISLATIVE RESTRICTION.....	264
Tsiura V. V., Otradsnova O. O., Riabokon Ye. O. THE NASCITURUS INSTITUTION IN THE SYSTEM OF CIVIL LAW CONCEPTS: ROMAN DOCTRINE AND CONTEMPORARY LAW	269
Cherevko N. O. LABOUR MEDIATION AS AN ALTERNATIVE TO COURT PROCEEDINGS: COMPARATIVE LEGAL ANALYSIS AND UKRAINIAN PERSPECTIVES.....	278
Yaroshevskaya T. V. PROBLEMS OF FORCED MIGRATION AND SOCIAL ADAPTATION OF UKRAINIAN WOMEN IN EU COUNTRIES IN THE CONDITIONS OF THE WAR IN UKRAINE.....	283
Boiko I. Y. THE PIONEERING IN-DEPTH ACADEMIC STUDY OF THE HISTORY OF UKRAINIAN PHILOSOPHY OF LAW.....	289

УДК 340.12:342.722:305-055.1/.2](477)"1917/1921"(091)
DOI <https://doi.org/10.37687/2413-6433.2025-2.3>

Бойко І. Й.,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри історії держави, права та політико-правових учень
Львівського національного університету імені Івана Франка
ORCID: 0000-0001-8444-6787

Ковальчук І. В.,
доктор філософії у галузі права,
старший викладач кафедри суспільно-політичних наук
Вінницького національного технічного університету
ORCID: 0009-0007-7467-5317

РОЗВИТОК ПРАВОВИХ ІДЕЙ ЩОДО ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ ТА ЇХ РЕАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНСЬКІЙ НАРОДНІЙ РЕСПУБЛІЦІ ЗА ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ

DEVELOPMENT OF LEGAL IDEAS REGARDING GENDER EQUALITY AND THEIR IMPLEMENTATION IN THE UKRAINIAN PEOPLE'S REPUBLIC DURING THE PERIOD OF THE CENTRAL RADA

У статті проаналізовано формування та еволюцію правових ідей щодо гендерної рівності в українській політико-правовій думці наприкінці XIX – початку XX ст., а також їх нормативне закріплення в законодавстві Української Народної Республіки за Центральної Ради. Охарактеризовано положення універсалів, інших законодавчих актів, Конституції УНР 1918 р. щодо рівності громадян незалежно від статі, участі жінок у виборчому процесі та публічній службі. Універсали Центральної Ради заклали правові основи української державності. Уже в I та II Універсалах було проголошено демократичні принципи державного устрою. Особливе значення мало виборче законодавство УНР, яке передбачало загальне, рівне, пряме й таємне виборче право без обмежень за статтю. Таким чином, жінки отримали активне та пасивне виборче право на рівні з чоловіками, що відповідало передовим європейським стандартам того часу. Вінцем законодавчої діяльності Української Центральної Ради було ухвалення під час останнього свого засідання 29 квітня 1918 р. Конституції УНР – «Статуту про державний устрій, права і вільності УНР», яка була прогресивною і відповідала тогочасним європейським зразкам. Другий розділ Конституції УНР «Права громадян України» (статті 7–21) закріплював права громадян України. Цей розділ містив значну кількість відсильних норм, зокрема щодо умов прийняття до громадянства України, підстав відмови від громадянства України, надання санкції суду на виїмку поштової кореспонденції тощо. Дані норми регулювали лише основи вище зазначених суспільних відносин, а для більш детального врегулювання даних питань Всенародні Збори України повинні були прийняти відповідні конституційні закони. І хоча відповідного законодавчого врегулювання щодо вказаних питань Українська Центральна Рада не зробила, однак і закріплення даних норм у тексті Основного Закону мало надзвичайно важливе значення. У Конституції проголошувалася рівність усіх громадян УНР незалежно від місця народження, віри, національності, освіти, майна, оподаткування, титулів тощо. Це безумовно прогресивне і демократичне положення в подальшому конституційному розвитку на території України було знівельоване і призаче, що особливо помітно в конституціях УСРР/УРСР 1919–1978 рр. Конституція УНР 1918 р. проголошувала рівність політичних і громадянських прав, що означало формальне юридичне закріплення гендерної рівності на найвищому нормативному рівні. Це був один із найпрогресивніших кроків того часу в Європі, які передбачали окремі норми щодо регулювання прав чоловіків і жінок. Зроблено висновок, що правові ідеї гендерної рівності стали складовою демократичної моделі української державності та були реалізовані на рівні основоположних актів, хоча їх практичне втілення було обмежене історичними обставинами.

Ключові слова: *гендерна рівність, правові ідеї, публічна служба, права жінок, виборче право, конституціоналізм, правове регулювання, законодавство, Центральна Рада, Українська Народна Республіка.*

The article analyzes the formation and evolution of legal ideas concerning gender equality in Ukrainian political and legal thought in the late nineteenth and early twentieth centuries, as well as their normative consolidation in the legislation of the Ukrainian People's Republic during the period of the Ukrainian Central Rada. The provisions of the Universals, other legislative acts, and the 1918 Constitution of the Ukrainian People's Republic are examined with regard to the principle of equality of citizens irrespective of sex, as well as women's participation in the electoral process and public service. The Universals of the Ukrainian

Central Rada established the legal foundations of Ukrainian statehood. Democratic principles of state organization were proclaimed as early as the First and Second Universals. Particular significance was attached to the electoral legislation of the Ukrainian People's Republic, which provided for universal, equal, direct, and secret suffrage without restrictions based on sex. Consequently, women were granted both active and passive suffrage on an equal footing with men, in line with the advanced European standards of the time. The culmination of the legislative activity of the Ukrainian Central Rada was the adoption, at its final session on 29 April 1918, of the Constitution of the Ukrainian People's Republic ("Statute on the State System, Rights and Freedoms of the Ukrainian People's Republic"), which was progressive and consistent with contemporary European models. Chapter II of the Constitution, entitled "Rights of the Citizens of Ukraine" (Articles 7–21), enshrined the rights of citizens and contained numerous reference provisions, including those concerning the conditions for acquisition and renunciation of citizenship and the requirement of judicial authorization for the seizure of postal correspondence. These norms regulated only the fundamental aspects of the respective social relations, while more detailed regulation was to be ensured through constitutional laws to be adopted by the All-People's Assembly of Ukraine. Although the Ukrainian Central Rada did not complete the relevant legislative regulation, the very inclusion of these provisions in the text of the Basic Law was of considerable significance. The Constitution proclaimed equality of all citizens of the Ukrainian People's Republic regardless of place of birth, religion, nationality, education, property status, taxation, titles, and other characteristics. This progressive and democratic principle was subsequently diminished and largely neglected in the constitutional development on the territory of Ukraine, particularly in the constitutions of 1919–1978. The 1918 Constitution affirmed equality of political and civil rights, thereby formally enshrining gender equality at the highest normative level. This represented one of the most progressive developments in Europe at that time, where separate legal norms regulating the rights of men and women were still common. It is concluded that legal ideas of gender equality constituted an integral component of the democratic model of Ukrainian statehood and were implemented at the level of fundamental legal acts, although their practical realization was constrained by historical circumstances.

Key words: *gender equality; legal ideas; public service; women's rights; suffrage; constitutionalism; legal regulation; legislation; Ukrainian Central Rada; Ukrainian People's Republic.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах євроінтеграційних процесів важливим є забезпечення нормативно-правового регулювання та реалізації гендерної політики в Україні. Сьогодні важливо привести чинне законодавство України у відповідність до стандартів Європейського Союзу в сфері гендерної рівності, що передбачає однаковий соціальний та правовий статус для чоловіків і жінок. Гендерна рівність – це фундаментальний принцип, за яким усі люди, незалежно від статі, користуються рівними правами, можливостями та обов'язками в усіх сферах життя: від політики та економіки до освіти й сімейних відносин. Це означає однаковий доступ до ресурсів, участь в ухваленні рішень та вільний вибір власного життєвого шляху [1]. Інакше кажучи, чоловіки і жінки мають однакові умови для реалізації своїх прав, однаковий потенціал для свого внеску в національний, політичний, економічний, соціальний та культурний розвиток країни. Забезпечення гендерної рівності передбачає створення ефективного механізму забезпечення рівних прав та можливостей чоловіка і жінки [2]. Утвердження гендерної рівності в сучасному українському суспільстві повинно ґрунтуватися на імплементації стандартів та норм, вироблених авторитетними міжнародними організаціями, у вивченні та використанні досвіду інших держав у сфері закріплення й забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків та у вивченні та використанні історичного національного досвіду попередніх поколінь українського народу [3, с. 1].

У зв'язку з цим значний інтерес викликає вивчення історії правового регулювання гендерної рівності в Україні, зокрема в системі публічної служби. У сучасних умовах питання гендерної рівності в системі публічної служби набуло особливої актуальності, оскільки публічна служба є важливою для стабільного розвитку суспільства та функціонування держави. Публічна служба реалізовує функції держави (публічні службовці забезпечують виконання законів, державних програм і рішень органів влади); здійснює захист прав і свобод громадян; сприяє підтриманню правопорядку, безпеки та соціальної стабільності в державі; забезпечує прозорість, підзвітність влади та участь громадян в управлінні державними справами та ін. У контексті виконання завдань держави вагоме місце належить гендерному паритету в системі публічної служби, під яким розуміють рівне представництво жінок і чоловіків у державних органах та органах місцевого самоврядування, а також забезпечення рівних можливостей для доступу до посад, кар'єрного зростання та участі в ухваленні рішень. Гендерний паритет означає рівний доступ до вступу на публічну службу, рівні можливості просування по службі, справедливий розподіл керівних посад, недопущення дискримінації за ознакою статі, забезпечення балансу представництва жінок і чоловіків (часто орієнтир – 40/60 або 50/50). Принцип гендерної рівності закріплений у чинній Конституції України (ст. 24 – рівність громадян перед законом), Законі України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», Законі

України «Про державну службу» та ін. Гендерний паритет сприяє підвищенню якості управлінських рішень (через різноманітність досвіду й поглядів), посиленню демократичності влади, зменшенню гендерних стереотипів, підвищенню довіри суспільства до органів влади тощо [4].

Однією з найменш вивчених історико-правових проблем цієї тематики є вивчення і узагальнення національного історичного досвіду становлення та розвитку правових ідей щодо гендерної рівності в українській політико-правовій думці наприкінці XIX – початку XX ст., а також їх нормативне закріплення в законодавстві Української Народної Республіки за Центральної Ради. Історико-правові аспекти становлення й розвитку законодавства про гендерну рівність мають безперечно велике пізнавальне, історико-теоретичне та практичне значення. Дослідження в історико-правовому контексті дає змогу, крім того заповнити прогалини в історико-юридичному знанні про еволюцію правового регулювання гендерної рівності в Україні і на цій основі досягти головної мети – створення неупередженої об'єктивної концепції розвитку українського права й держави, поєднання історико-правового досвіду національного права та системи законодавства з розв'язання їх актуальних проблем у сучасних умовах євроінтеграційних процесів.

Проблема становлення правових засад гендерної рівності в українській державотворчій традиції набуває особливої актуальності в умовах сучасних трансформацій правової системи України відповідно до євроінтеграційних процесів. Історичний досвід періоду Української революції 1917–1921 рр. засвідчує, що питання рівноправності жінок і чоловіків було включене до порядку денного державотворення. Водночас дослідження реалізації відповідних ідей у період діяльності Української Центральної Ради потребує комплексного наукового аналізу.

Метою статті є аналіз розвитку правових ідей гендерної рівності та їх нормативного закріплення й реалізації в Українській Народній Республіці за Центральної Ради.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання правового статусу жінок в УНР досліджували українські історики та правознавці, зокрема в контексті розвитку парламентаризму, конституціоналізму та виборчого права. Окремі аспекти становлення норм про правовий статус чоловіків і жінок у законодавстві УНР за Центральної Ради вивчали: В. Д. Гончаренко, В. С. Кульчицький, П. П. Музиченко, О. О. Шевченко та ін. Водночас гендерний вимір правотворчої діяльності Центральної Ради ще не отримав достатньої систематизації з позицій сучасної гендерно-правової теорії.

Виклад основного матеріалу. Аналіз української історико-правової літератури дозволяє зробити висновок, що формування

ідей рівноправності жінок і чоловіків в Україні відбувалося під впливом європейських ліберальних концепцій XIX ст., розвитку жіночого руху та поширення ідей соціал-демократії. Значну роль у становленні українського жіночого руху відігравали громадські організації та культурно-просвітницькі товариства [3, с. 13–14].

Політична програма українських партій початку XX ст. містила положення про загальне виборче право незалежно від статі. Представники української соціал-демократії, зокрема діячі, пов'язані з Українською соціал-демократичною робітничою партією, підтримували принцип рівності прав громадян без дискримінації за ознакою статі.

З утворенням Української Центральної Ради у 1917 р. розпочався процес формування національної правової системи. Важливе місце серед нормативно-правових актів Української Центральної Ради займали універсали – офіційні державно-політичні акти, які проголошувала Українська Центральна Рада протягом 1917–1918 років. Вони стали важливим елементом розбудови національної державності. Було видано чотири універсали. Першим універсалом заявлено про українську автономію в складі немонархічної Росії, останнім проголошено державну незалежність України [5, с. 119–156]. Універсали Центральної Ради заклали правові основи української державності. Уже в I та II Універсалах було проголошено демократичні принципи державного устрою. Особливе значення мало виборче законодавство УНР, яке передбачало загальне, рівне, пряме виборче право без обмежень за статтю. Таким чином, жінки отримали активне та пасивне виборче право на рівні з чоловіками, що відповідало передовим європейським стандартам того часу.

Вінцем законодавчої діяльності Української Центральної Ради було ухвалення під час останнього свого засідання 29 квітня 1918 р. Конституції УНР – «Статуту про державний устрій, права і вільності УНР», яка була прогресивною і відповідала тогочасним європейським зразкам. Другий розділ Конституції УНР «Права громадян України» (статті 7–21) закріплював права громадян України. Цей розділ містив значну кількість відсильних норм, зокрема щодо умов прийняття до громадянства України, підстав відмови від громадянства України, надання санкції суду на виїмку поштової кореспонденції тощо. Дані норми регулювали лише основи вище зазначених суспільних відносин, а для більш детального врегулювання даних питань Всенародні Збори України повинні були прийняти відповідні конституційні закони. І хоча відповідного законодавчого врегулювання щодо вказаних питань Українська Центральна Рада не зробила, однак і закріплення даних норм у тексті Основного Закону мало надзвичайно важливе значення [6].

Згідно Конституції 1918 р. громадянином УНР вважалася особа, яка це право набула порядком, приписаним законами УНР. Заборонялося подвійне громадянство. Кожен громадянин УНР мав право вийти з громадянства за власною заявою до відповідного органу виконавчої влади, але позбавити людину громадянства у примусовому порядку мав право лише Суд Української Народної Республіки. Встановлювався строк настання повноліття, який становив двадцять років, проголошувалася рівність прав і обов'язків чоловіка і жінки. У Конституції проголошувалася рівність усіх громадян УНР незалежно від місця народження, віри, національності, освіти, майна, оподаткування, титулів тощо. Це безумовно прогресивне і демократичне положення в подальшому конституційному розвитку на території України було знівельоване і призабуте, що особливо помітно в конституціях УСРР / УРСР 1919 – 1978 рр. [7, с. 33].

Конституція УНР 1918 р. проголошувала рівність політичних і громадянських прав, що означало формальне юридичне закріплення гендерної рівності на найвищому нормативному рівні. Це був один із найпрогресивніших кроків того часу в Європі, які передбачали окремі норми щодо регулювання прав чоловіків і жінок.

У Конституції УНР встановлювалося також право громадян України на кримінально – правовий захист, зокрема заборона затримання особи за підозрою у вчиненні злочину понад двадцять чотири години без відповідного судового рішення. Встановлювалися також заборона катування, конфіскації майна, а також заборона смертної кари, як гарантія природного права кожної людини на життя. Варто підкреслити, що це надзвичайно важливе положення було встановлене українською конституцією на початку XX століття, ще тоді, коли в країнах Європи смертна кара була дозволеною, що знову ж таки підкреслює демократизм та високий правовий рівень як для свого часу Основного Закону України 1918 р.

Конституція УНР закріплювала також і інші права й свободи громадян України, такі, зокрема, як право на недоторканність житла, таємницю поштової кореспонденції, свободу слова, совісті та переконань, пересування. Крім того, гарантувалося активне і пасивне виборче право, тобто право обирати і бути обраним до усіх органів державної влади, а також органів місцевого самоврядування. Виборчі права мали усі громадяни України, котрі досягнули двадцяти років, за винятком «безумних або божевільних, котрі знаходяться під опікою» [8, с. 3]. Крім того,

не мали права брати участі у виборах особи, які були притягнуті до кримінальної відповідальності за порушення законів Української Народної Республіки. Спеціальні обмеження виборчих прав громадян України допускалися лише у надзвичайних випадках, однак дані обмеження повинні були фіксуватися у спеціальних законах і лише при дотриманні цієї умови мали законну силу на всій території України. Водночас, Конституція УНР містила також і певні обмеження, зокрема, щодо громадян іноземних держав, які не володіли даними виборчими правами.

Незважаючи на короткий період існування УНР за Центральної Ради, жінки брали активну участь у громадсько-політичному житті. Вони входили до складу місцевих органів влади, громадських комітетів, освітніх і соціальних установ. Правова модель УНР передбачала можливість обіймання жінками державних посад та участі у формуванні представницьких органів. У цьому контексті УНР випереджала багато держав Європи, де виборчі права жінок були запроваджені пізніше. Водночас складна військово-політична ситуація, внутрішні конфлікти та зовнішня агресія перешкодили повноцінному впровадженню задекларованих правових принципів у суспільну практику [9].

Історичний досвід Української Народної Республіки засвідчив, що ідеї гендерної рівності були органічною частиною української демократичної традиції. Закріплення рівноправності жінок і чоловіків у конституційних актах стало важливим етапом розвитку національного конституціоналізму. Принцип рівності статей, закладений у законодавстві УНР, став історичним підґрунтям для подальшого розвитку українського законодавства у сфері прав людини та гендерної політики.

Таким чином, правові ідеї гендерної рівності сформувалися в українській політико-правовій думці під впливом європейських демократичних концепцій та діяльності національного жіночого руху. У період діяльності Центральної Ради принцип рівноправності жінок і чоловіків отримав нормативне закріплення в універсалах, виборчому законодавстві та Конституції УНР 1918 р. Українська Народна Республіка стала однією з перших держав у Європі, що законодавчо закріпила загальне виборче право без обмежень за статтю. Незважаючи на обмежені можливості практичної реалізації через політичну нестабільність, правовий досвід УНР має вагоме історико-правове значення для сучасного розвитку принципу гендерної рівності в Україні.

Список використаних джерел:

1. Гендерна рівність в Україні: шлях до паритету та виклики воєнного часу. Офіційний сайт Бородянської селищної ради, 2025. URL: <https://bsr.gov.ua/genderna-rivnist-v-ukrayini-shlyah-do-parytetu-ta-vyklyky-voyennogo-chasu/>

2. Кобзар О. Ф., Кобзар Т. С. Механізм забезпечення гендерної рівності: теоретико-правовий аналіз. *Чесць і закон*. № 3 (78). 2021. С. 94. URL: <https://chiz.nangu.edu.ua/article/download/244568/242406>
3. Андрусак І. П. Ідея гендерної рівності в українській правовій думці другої половини XIX століття : авто-реф. дис. ... канд. юр. наук : 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень. Львів, 2017. URL: https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=IKOJHtEAAAAJ&citation_for_view=IKOJHtEAAAAJ:hC7cP41nSMkC
4. Гендерна політика в системі державного управління : підручник / за заг. ред. М. М. Білинської. Запоріжжя : Друкарський світ, 2011. 132 с. URL: https://gender.org.ua/images/lib/genderna_polityka_v_derj_upr.pdf
5. Мироненко О. М. Світоч української державності. Політико-правовий аналіз діяльності Центральної Ради. Київ, 1995. 328 с.
6. Копиленко О. Л. «Сто днів» Центральної Ради». Київ : Видавництво «Україна», 1992. С. 116.
7. Кульчицький В. С., Бойко І. Й. Генезис та еволюція Української конституції. Навчальний посібник для студентів юридичного факультету. Львів : Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка. 2007. URL: <https://law.lnu.edu.ua/department/kafedra-istoriji-derzhavy-prava-ta-polityko-pravovyh-uchen>
8. Конституція Української Народної Республіки. Українська Центральна Рада. Київ, 1918. С. 3. URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ref0000018298>
9. Бойко І. Місце і роль Конституції Української Народної Республіки 1918 р. в історії національного конституціоналізму. *Український часопис конституційного права*. 3/2017 (4). С. 67–76. URL: <https://www.constjournal.com/pub/3-2017/mistse-rol-konstytutsii-ukrainskoi-narodnoi-respubliky-1918-istorii-natsionalnoho/>

Дата першого надходження статті до видання: 15.11.2025

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 18.12.2025

Дата публікації (оприлюднення) статті: 31.12.2025

Наукове видання

СОЦІОЛОГІЯ ПРАВА

науково-практичний журнал

2 (51)

Журнал видається за сприянням:

*Національної академії правових наук України,
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
Інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
Асоціації українських правників, Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,*

Коректура – *Н.С. Ігнатова*
Комп'ютерна верстка – *А.М. Фоменко*

Формат 60x84/8. Гарнітура Arial.
Папір офсет. Цифровий друк. Ум. друк. арк. 34.41.
Замов. 0326/259. Наклад 300 прим.

Видавничий дім «Гельветика»
65101, м. Одеса, вул. Інглєзі, 6/1
Телефон +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetica.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7623 від 22.06.2022 р.

Scientific publication

SOCIOLOGY OF LAW

scientific and practical journal

Issue 2 (51)

The journal is published under the auspices
of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine,
Yaroslav Mudryi National Law University, State University of Infrastructure and Technologies,
Institute of Law of Taras Shevchenko National University of Kyiv, Association of Ukrainian Lawyers,
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

Proofreading – *N.S. Ihnatova*
Desktop publishing – *A.M. Fomenko*

Format 60×84/8. Arial Font.
Offset. Digital printing. Conventional printed sheet 34.41.
Order № 0326/259. Edition of 300 copies.

Publishing House “Helvetica”
65101, Odesa, Inglezi str., 6/1
Phone +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetica.ua
Certificate of publishing entity
ДК № 7623 від 22.06.2022 р.